

## Moderne literatuur boekverslag Ik kom terug

1. Titel, (eventueel) ondertitel, eerste druk:

**Titel:** Ik kom terug

**Eerste druk:** 2014

2. Auteur (pseudoniem?), achtergrond info:

**Auteur:** Adriaan van Dis

**Achtergrond info:** Adriaan van Dis is geboren op 16 december 1946 (74 jaar) en in Nederlandse auteur, journalist en televisiepresentator. Zijn vader was Victor Justin Mulder, geboren in Nederlands-Indië uit Nederlandse ouders, en zijn moeder, het boerenmeisje Maria van Dis uit Breda. Zij hadden elkaar in Nederlands-Indië leren kennen. Zij had toen al drie dochters uit haar huwelijk met een KNIL-militair (Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger). Ook zijn vader was in Indië al eerder getrouwd geweest. Adriaan van Dis was van 1987 tot 1992 redacteur van literair tijdschrift *De Gids*.

3. Motto en opdracht:

**Motto:**

1. "You must sacrifice your family on the altar of fiction." Van David Vann. (Dit past heel goed bij de inhoud: Adriaan offert zijn moeder op ten gunste van zijn roman).
2. "All sorrows can be borne if you put them into a story or tell a story about them." Van Karen Blixen. (Ook hier gaat het om de relatie tussen fictie en werkelijkheid.)

**Opdracht:** is er niet.

3. Stroming en uitleg: Modern.

4. Genre: Psychologische roman.

5. Personen; naam, karakter, uiterlijk, relaties, beroep:

**Zoon Adriaan**

Hij heeft een hekel aan zijn vader gehad en zijn moeder is altijd op een afstandje gebleven. Hij vindt haar berekenend en sluw. Als Saskia overkomt speelt Marie hen tegen elkaar uit. (blz. 247) Verdeel en heers- bang om de macht over haar twee kinderen te verliezen- we kenden het spel. Ja soms was het oprecht slecht mens. Hij vindt zich wel een indringer in zijn moeders leven.

**Moeder Marie**

Moeder sterft in 2011 nadat ze haar zoon in de laatste jaren van haar leven een beetje meer deelgenoot heeft gemaakt van haar verleden. Ze vertelt haar herinneringen in ruil voor een zelfmoordpil. Ze heeft de hele tijd leugentjes opgehouden en gezwegen. Nu wil ze schoon schip maken. Ze geeft echter niet alles prijs. Ze reageert ook af en toe helemaal niet zo leuk. Maar ze is daarnaast hard voor zichzelf: over het Jappenkamp laat ze niet veel los. Er blijft ook wel humor aanwezig. Haar famous last words zijn: "Maxime Verhagen is een vreselijke druilloor."

**Halfzus Saskia**

Is verpleegkundige geweest en woont in Italië, vlak voor het sterven van hun moeder vliegt ze over en helpt ze bij de zorg.

6. Perspectief en verteller:

Er is een ik-perspectief, Adriaan van Dis vertelt het verhaal zelf.

7. Tijd:

**Verteltijd:** 284 bladzijdes, 58 hoofdstukken.

**Vertelde tijd:** Wat de tijd betreft wordt er een lange periode via de herinneringen van de moeder beschreven. Zij is van vóór de Eerste Wereldoorlog, tijdens de Tweede verblijft ze Nederlands-Indië en ze is 98 jaar wanneer ze weer met haar zoon Adriaan contact zoekt: ze wil haar verhalen ruilen voor een zelfmoordpil. In de roman zelf worden nauwelijks data en jaartallen genoemd, maar de moeder van Van Dis stierf in het jaar 2011 (interview in het AD op 6 december 2014).

8. Ruimte:

Het decor van de roman is een rusthuis in het westen van Nederland niet ver van de kust, maar de plaats zelf wordt niet genoemd. De verteller rijdt er vaak naar toe om zijn moeder te bezoeken. Hij woont op dat moment in de Achterhoek (plaats niet bekend gemaakt) Hij heeft jaren gewoond in Parijs maar vanwege de crisis kan hij het niet meer betalen.

Hij woont alleen, want zijn vriendin woont in Amsterdam.

Het decor van de moeder is drieledig: haar jeugd bracht te zoor op het Brabantse boerenland. Haar huwelijk met haar eerste man Just vond voornamelijk plaats in Indië. Na zijn dood maakte ze kennis met de vader van Adriaan, die ook Just heette. Met hem vertrok ze weer naar Nederland waar ze eerst in een repatriantentehuis verbleven. Haar eenzame laatste dagen slijt ze in het rusthuis in de Randstad.

9. Begin van het verhaal: "We stonden tegenover elkaar mijn moeder en ik. Zij aan de ene kant van de kist, ik aan de andere. We rukten aan de hengsels. Zij droeg sloffen, ik schoenen. Zij gleed weg en ik zette haar klem. Gewonnen."

10. Einde van het verhaal, open of gesloten einde? Gesloten einde, moeder is overleden. "Ze droeg tuinkleren, haar knieën glommen van het gras. Ze liep naar haar stoel, vouwde haar zuilen van benen over elkaar, griste mijn aantekeningenboekje weg en las de eerste bladzij... 'We stonden tegenover elkaar, mijn moeder en ik.' Ze knikte."

11. Thema en motieven:

**Thema:** moeder-zoonrelatie.

**Motieven:**

- Het geheim (o.a. haar overspel en de geschiedenis van Adriaans vader(s) (de tweede Just);
- Tweede Wereldoorlog;
- Leugens en bedrog;
- Vader-zoonrelatie;
- Relatie tussen broer en zussen (hij heeft 3 halfzussen, 2 daarvan zijn in het verhaal al overleden);
- De dood (laatste zetje was aardbeiendieet en morfine-injectie);
- Overspel (in Nederlands-Indië met de Duitse zendingsarts Carl).

12. Titelverklaring (verhaal- en thematisch niveau):

De titel slaat op de moeder. Op blz. 173 zegt ze: "Straks zal mijn lichaam geen schaduw meer hebben, maar ben ik toch aanwezig, ruim de flat niet op, verschuif niets, want **ik kom terug**, laat alles zoals het is, minstens een week, anders verdwaal ik".

De moeder gelooft daarnaast in reïncarnatie van de ziel. Als ze daadwerkelijk overleden is, laten Adriaan en zus Saskia inderdaad de kamer in tact.

Op de allerlaatste bladzijde komt de moeder de kamer binnen. Ze controleert wat Adriaan over haar geschreven heeft en vindt het oké. Ze is dus teruggekomen, zij het natuurlijk in de verbeelding van de schrijver.

### 13. Stijl van schrijven.

In zijn disclaimer aan het einde van de roman geeft hij aan dat hij het verhaal wel een beetje naar zijn hand heeft gezet en misschien de waarheid van de moeder een beetje verdraaid heeft, maar dat is nu juist de essentie van literatuur.

### 14. Korte samenvatting:

De verteller (ongeveer 65 jaar) woont in Parijs en heeft slechts weinig contact met zijn moeder die sinds haar 86e jaar in een rusthuis zit. Ze vraagt hem als ze al dik in de negentig is of hij voor haar een zelfmoordpil kan regelen, want ze wil niet helemaal aftakelen. In ruil daarvoor biedt ze hem aan haar verleden te onthullen, wat ze tot nu toe aardig verborgen heeft kunnen houden.

Van Dis woont in Parijs en komt over om met haar naar het dorp van haar jeugd in Brabant te gaan. Daar is ze afkomstig uit het rijke boerenleven en ze brengt herinneringen naar boven uit de tijd van WOI toen Belgische vluchtelingen onderdak in het dorp kregen. Hij beseft dat hij talloze keren het dorp onderweg naar Parijs heeft gepasseerd. Later wordt hij in de buurt uitgenodigd voor een lezing met voornamelijk plattelandsvrouwen, waarbij hij veel Van Dissen ontmoet. Zelf wordt hij door de familie beschouwd als een bastaardkind. Zijn vader was de tweede partner van zijn moeder Marie. Kenmerk in de familie en van moeder Marie is dat er heel wat afgelogen is en dat er heel wat taboes zijn. Moeder begint steeds meer dingen uit het verleden op te rakelen en lijkt meer in het verleden te gaan leven. Soms ontroert het de verteller, soms raakt hij geïrriteerd.

Marie zegt dat haar karma is dat ze steeds (eventueel in vorige levens) de vrouw naast de soldaat is geweest, want Just, van afkomst een bruine Nederlander zat in het leger. Toen ze naar Nederlands-Indië verhuisden, moest hij meestal op patrouille en moest ze zich maar zien te redden. Ze was vaak de enige vrouw in een gezelschap van heel veel mannen en ze moest zich heftig verweren. Daarna was de toestand erger geworden in het Jappenkamp waarover ze vooralsnog weinig kwijt wil.

In het verhaalheden vraagt ze steeds om de pil die Van Dis haar moet geven. Ze klaagt dat ze lichamelijk achteruit gaat: een vleesboom heeft die ze niet meer kan verhullen. Dan komt het verhaal dat ze een ongeluk met een auto heeft gekregen in Indië en dat er daarna geen kinderen meer mochten komen. Van Dis heeft drie halfzussen, van wie er nog maar één leeft: Saskia die in Italië woont. Moeder gelooft in allerlei oosterse godsdiensten en zweert bij het Tibetaanse dodenboek. Ze gelooft er volop in en hilarisch is de herinnering van de verteller aan een bezoek in Londen aan een swami die duidelijk de boel bedondert.

Andere herinneringen zijn het bezoek aan oude religieuze tantes die het over de erfenis hebben. Want Adriaan is een bastaardkind en mag die nu wel mee-erven. Ook over de chocolaatjes die de moeder alleen al van een bepaalde winkel wil hebben. Hij koopt ze nog steeds voor haar.

Af en toe reageert ze heel venijnig en krijgt Adriaan er flink de pest over in. Toch is ze hard voor haar zelf. Dan wil ze weer ineens stoppen met eten en weigert ze al het voedsel van het rusthuis.

Dan besluit Adriaan die intussen al van Parijs naar de Achterhoek is verhuisd een gastenkamer in het rusthuis te nemen.

Ze vertelt verder over een Duitse zendingsarts Carl met wie ze een overspelige relatie heeft gehad, maar die het niet overleefd had. Ze had een graf voor hem gekocht, vlak bij het graf van haar eerste man Just die onthoofd werd door de inlandse rebellen. Ze was daarna verliefd geworden op een tweede Just, de biologische vader van Adriaan, die echter een slechte relatie met zijn zoon had en hem veel sloeg. Ze waren teruggegaan naar Nederland waar ze eerst in een doorgangshuis voor repatrianten moesten wonen, totdat een erfenis van een van de religieuze tantes loskwam. Toen konden ze naar een ruim huis vertrekken.

Halfzus Saskia is inmiddels gealarmeerd en komt uit Italië over om haar moeder te verzorgen. Ook met haar is er geen innige band. Adriaan trekt zich even terug in De Achterhoek. Dan wil Saskia het stervensproces versnellen door een aardbeiendieet toe te passen.

Maria laat Adriaan een brief lezen van Carl die vertelt over de slechte situatie die Adriaans vader bij het werken aan de Birmaspoorlijn heeft moeten doorstaan. Misschien begrijpt de zoon dan de grillen van zijn vader beter.

Adriaan krijgt een uitnodiging voor het literaire festival in Parijs en neemt afscheid van zijn moeder. Hij zal haar niet meer levend terugzien, want Saskia laat een arts morfine toedienen en ineens is moeder dood. Adriaan vertrekt meteen want naar Nederland, maar de kist is al dicht.

Alles wordt snel afgehandeld: van een erfenis blijkt geen sprake meer te zijn: moeder zat diep in de schulden. . Een week laten ze de spullen intact dat had moeder gevraagd, omdat ze zou terugkomen . In de slotpassage ziet de verteller zijn moeder binnenkomen: ze kijkt naar zijn aantekeningen en knikt dat het goed is.

15. Bijzonderheden:

**Eerste zin:** We stonden tegenover elkaar mijn moeder en ik.

**Laatste zin:** De balkondeur zwaaide open, mijn moeder kwam binnen, lenig en rijzig.